

λά τῆς τε θύραθεν καὶ τῆς ἔξω σοφίας, καθίδρυσαν Ἀκαδημίαν ἐν Βενεβενδῶ, ὅπου τριάκοντα φιλόσοφοι συνήκμασαν)¹, ἐν Ἰταλίᾳ μετὰ πολλῆς καρποφορίας οἱ νέοι τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος πρόσφυγες, διδάξαντες τὴν Ἑλληνικὴν μικρὸν πρὸ τῆς ἀλώσεως καὶ ὀλίγον μετ' αὐτὴν, ἐπανάφερον τὴν γνῶσιν αὐτῆς σχεδὸν λησμονηθείσης, διὰ δὲ τῆς ἀπὸ φωνῆς διδασκαλίας καὶ τῶν λατινικῶν μεταφράσεων τοὺς ἑλληνικοὺς θησαυροὺς ἀνοίξαντες, μείζονα ζῆλον πρὸς τὴν μάθησιν ἀνεκίνησαν καὶ νέαν εἰς τὰ πνεύματα ἔδωκαν ἔλασιν².

Ἄλλ' οὗτοι φεύγοντες μετὰ τῶν ἱερῶν ἐκείνων λειψάνων τῆς ἀρχαίας σοφίας ἀπέλιπον τὸ πῦρ ἐν τῇ ἐστία αὐτοῦ οὐχὶ ὅλως ἐσβεσμένον, ἀλλ' ὑποκαίον βαθμηδὸν, ἕως ἀναζωπυρηθὲν τῇ συνεργείᾳ δικφύρων περιστάσεων ἀνήφθη καὶ αὐθις, ὁσημέραι δὲ τῇ θείᾳ χάριτι λαμπροτέρας προχέει τὰς ἀκτῖνας καὶ τὴν θερμότητα· τὸ δὲ ζώπυρον ἐτηρήθη, πλὴν τῶν ἐνετοκρατουμένων μερῶν τοῦ ἔθνους ἡμῶν, ἐν τῇ ἐστίᾳ αὐτῇ ἐν τοῖς κόλποις τῆς Ἁγίας Μητρὸς ἡμῶν Μεγάλῃς Ἐκκλησίας, πρὸς ἣν εἰ μὲν ὡς Χριστιανοὶ ὀφείλομεν σεβασμὸν, ὡς ἔθνος ὁμῶς καὶ εὐγνωμοσύνην ἀπαράγραπτον· διότι γενομένη ἐκ τῶν περιστάσεων κέντρον θρησκευτικὸν ἅμα καὶ πολιτικόν, περιβαλοῦσα διὰ τῆς ἀγάπης καὶ προνοίας Αὐτῆς, οἷά περ σωστικὴ κυβωτὸς, διεβίβασεν ἡμᾶς σώους διὰ τοῦ τοσοῦτων αἰῶνων διαστήματος³, τῷ μὲν γάλακτι τῆς εὐσεβείας ἐκτρέφουσα, τῇ δὲ ἐλπίδι παραμυθουμένη. Κατὰ τὴν μακρὰν ταύτην καὶ ὀδυνηρὰν τῆς ἱστορίας ἡμῶν περίοδον οἱ λειτουργοὶ τῆς Ἐκκλησίας ἦσαν ὀδηγοὶ καὶ ποιμένες τοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀγραμμάτου ποιμνίου, αἱ δὲ ἱεραὶ Μοναὶ καὶ τὰ θυσιαστήρια τῆς χάριτος ἐγένοντο τὰ καταγώγια τῆς ἀρετῆς, τῆς ἰκανότητος ἐνίοτε, φυτώρια τῶν γραμμάτων, καὶ οἱ κευθμῶνες πολλῶν θησαυρῶν τῶν ἀρχαίων προγόνων ἡμῶν⁴. Ἡ δὲ Ἐκκλησία διατηρήσασα ἐν

(1) Σ. Ζαμπελίου Βυζαντιν. Μελέται σελ. 310—315.

(2) Ἑλληνομνημ. Δ', 248. Κ. Ἀσωπίου ἔνθ. ἀνωτ. σελ. ρεᾶ—ρεγ'.

(3) Ὅρα Πατριαρχικὴν Ἱστορίαν Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῇ Turcograec.

(4) «Τὰ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος (λέγει ὁ σοφὸς καὶ πατρῶζων Σοφοκλῆς Κ. ὁ Οἰκονόμος ἐν Βίῳ Γρηγορίου Μητροπολίτου Εἰρηνοπόλεως καὶ Βατοπαίδιου, ἐν Ἀθήναις αωξ' σελ. 14 σημ. α.) κατὰ θεῖαν πάντως μοῖραν κα-